

PETELIN SE SESTAVI

Dane Zajc
Režija Jelena Sitar Cvetko

Predlogi za
obravnavo po
ogledu predstave

Petelin v naši predstavi se pred jutrom sestavi od glave, jezika, vratnih vretenc, reber, peruti ... do nog. **Opišite, kako vi začnete svoj dan** in kaj vse postorite, ko se zjutraj zbudite. Jutranji obred lahko tudi narišete.

Raziščite čudovit svet poezije in proze za otroke **Daneta Zajca**.

V knjižnici poiščite še več knjig, ki jih je ilustriral **Damijan Stepančič**. Naj vas opozorimo na mojstrsko ilustrirano Prešernovo Zdravljico.

Petelin

(Gallus gallus domesticus) je imenitna žival. S svojim kikirikanjem naznanja svitanje in nov dan. Petelin je tudi bolj barvit in pisan kot kokoške. Petelinje stopalo ima štiri prste – trije so obrnjeni naprej, eden pa nazaj – in ta se imenuje ostroga. Ker je gospodar kmečkega dvorišča in okusen tudi v jedeh, pogosto nastopa v basnih in zgodbah.

V predstavi petelin srečuje številne **živali**, nekatere tudi malce nenavadne:

Mravlje

(Formicidae) živijo v kolonijah in si delijo delo. V Sloveniji so doslej prepoznali 132 vrst mravelj, najpogostejše pa so rdeča gozdna ali velika rdeča mravlja (Formica rufa), rumena travniška mravlja (Lasius flavus) in črna mravlja (Lasius niger).

Majski hrošč

(Melolontha melolontha) je kar velik jedec. Objeda predvsem listje, zato mu kmetje pravijo, da je škodljivec.

Pav

(Pavo cristatus) ni po naključju prijatelj našega petelina. V resnici spada v družino poljskih kur in je tako sorodnik domačih kokoši in petelinov. Kadar razprostre svoj pisan rep, rečemo, da vozi kočijo.

Lisica

(Vulpes vulpes) živi kot samotar v rovu oziroma lisičini. Pari se enkrat do dvakrat letno in skoti 4 do 8 mladičev, lisjak pa pomaga pri vzreji mladih lisičk.

Slepec

(Anguis fragilis) pravzaprav ni kača, temveč kači podoben, brez nogi živородni kuščar. Je nenevaren in se prehranjuje predvsem z gosenicami in polži. Zraste do 50, največ 60 centimetrov.

Pobrskejte po knjigah in spletu in poiščite še več podatkov in zanimivosti o petelinu, mravlji, majskem hrošču, pavu, lisici in slepcu. Prava zakladnica znanja o živalih se skriva v Prirodoslovnem muzeju Slovenije:
<http://www.pms-lj.si/si/>

Poiščite in preberite tudi druge zgodbe, kjer nastopajo naštetje živali. Petelin in mravlja, pa tudi pav in lisica so pogosti liki v literaturi, namenjeni mladim bralcem.

V predstavi igralci igrajo tudi na **glasbila**. Avtor glasbe Igor Cvetko je izbral tri godala: kontrabas, violončelo in violino. Spomni se, kako so igralci igrali na godala in kako so jih držali. So ob igranju sedeli ali stali? V knjigah o glasbilih ali na spletu poišči več podatkov o godalih. Največja zbirka glasbil v Sloveniji domuje na Ptujskem gradu – v Pokrajinskem muzeju Ptuj Ormož:
<http://pmpo.si/zbirkeinrazstave/zbirka-glasbil/>

PETELIN SE SESTAVI

Dane Zajc
Režija Jelena Sitar Cvetko

Predlogi za
pripravo na ogled
predstave

Pesnik in dramatik

Dane Zajc

(26. oktober 1929 – 20. oktober 2005) je ob bogatem in pomembnem opusu za odrasle bralce zapustil tudi dragoceno bero pesmi, pravljič in dramskih besedil za otroke.

V pogovoru z Borisom A. Novakom (1991)

Dane Zajc pravi: Ko pišem za otroke, moram misliti na določenega bralca in na njegov svet in se moram v ta svet spustiti in ta določen svet prirediti njegovemu obzorju. Tukaj seveda gre za to, da je otroška duša zelo igriva, da ima ogromno smisla za igre z besedami, za igre s stvarmi, da so časi v otroštvu popolnoma drugačni, kot so časi v odraslem svetu, ki so kratki. Če vzamemo letne čase – v otroštvu so neskončni, vsaj spomin nanje je tak, medtem ko se človek v svojem odraslem obdobju letnih časov, poletja in drugih, spominja kot zelo kratkih, zelo prehodnih, zelo hitro menjajočih se. Vse te faktorje upoštevam pri pisanju za otroke, namreč na ta način, da se spominjam svojega občutenja sveta iz tistega časa, ko sem bil otrok. Nimam namena, da bi bil otroku ravno všeč, v tem smislu, da bi mu tako rekoč na dušo pihal, hočem pa nekako govoriti iz njegovega sveta. Hočem biti pripadnik, ker mislim, da je to važno, v tej literaturi hočem pripadati temu otroškemu svetu, sicer ne na infantilni način, da bi sebe pootročil, ampak na način, da z otrokom živim njegov svet. Seveda po

svojih močeh.

Petelin se sestavi je bil prvič uprizorjen v Lutkovnem gledališču Jože Pengov v Ljubljani leta 1976 v režiji Helene Zajc. Kot radijska igra pa je zaživel v režiji Rosande Sajko na Radiu RTV Ljubljana leta 1980, leta 1983 pa so jo predvajali tudi na Radiu Trst.

»Igra za lutke«, kakor jo je avtor sam označil, je bila v knjižni izdaji objavljena leta 1978 pri Mladinski knjigi v zbirki Mladi oder skupaj z besedilom Obtoženi volk Žarka Petana.

O lutkovnem besedilu **Petelin se sestavi** pa v že omenjenem pogovoru z Borisom A. Novakom Dane Zajc pravi: To igro so na dunajskem radiu dajali kot igro za odrasle, kar je zame zelo zanimivo. Je pa seveda napisana za lutke za otroški svet. Motiv sam je tak, da mora obstajati določena disciplina, da zahteva določen jezik, ki je nekako na sredi: na eni strani je to napol šaljiv jezik, jezik za otroke, na drugi strani je pa tudi malo resen – to je pa svet iz odrasle poetike. In ti dve stvari sta najbrž tam res posrečeno združeni, zraven tega, da je igra vedro napisana in je v njej tudi veliko humor- nih situacij.

Režiserka

Jelena Sitar Cvetko

in avtor glasbe

Igor Cvetko

sta v Lutkovnem gledališču Maribor novembra 2011 na oder postavila uspešnico Ko je Šlemil šel v Varšavo. Zanimiva pogovora z njima poiščite v gledališkem listu predstave na spletni strani LGM. Ob ustvarjanju predstave Petelin se sestavi pa sta zapisala –

Jelena: Petelin se sestavi, zakikirika in pokliče sonce. Kako vsakdanje! Že, že, ampak to ni tako preprosto, kot se morda zdi. Najprej mora spraviti v red vse svoje dele in delce, potem premagati one, ki ga pri tem ovirajo, in nazadnje tiste, ki ga ogrožajo. Sestavljanje se zapleta, čas pa teče. Ali mu bo uspelo? Ali bo pravočasno zakikirikal? Avtorska in produkcijska ekipa se je podala na zanimivo potovanje: po poti, ki nam jo je zarisal oz. zapisal Dane Zajc. Ime avtorja pomeni dober tekst, dober tekst pa razburljivo potovanje, s katerega bomo prišli drugačni. Bolj sestavljeni? Bolj spoštljivi do sestavljanja vseh, ki se sestavljajo okrog na, in nas samih. Pa kaj, če gre kdaj pravo rebro na napačno mesto ali napačno na pravo ali če se nam kdaj med vretenca zatakne majski hrošč ali če nas vmes prestraši kača, ki je v resnici slepec! Napake in pomote popravimo in gremo naprej – za soncem. Da bi mu zapeli in da bi nas slišalo. Moja sreča ni samo ta, da režiram dober tekst (po dolgem času dramski). Potovanje petelina k soncu ne bi moglo biti bolj drugačno od Šlemilove poti v Varšavo, ki sem jo z isto igralsko ekipo postavila na oder pred dobrima dvema letoma. Šlemil je marioneta, Petelin je ročna – mimična lutka. Tisti, ki malo poznate lutke, veste, da je to, ne le zelo drugačno gledališče, je svet, obrnjen na glavo. Kljub različnim karakterjem pa sta oba junaka anonimna mala »človeka«, ki se odločita za veliko dejanje in se pri tem zelo trudita in veliko motita, ampak na koncu je vse prav. Potovanje obeh se konča na domačem dvorišču v splošno zadovoljstvo. Maribor je moje najljubše gledališče. Stanuješ v bivšem samostanu, preurejenem v gledališče, skupaj s tukajšnjimi ljudmi, ki so mi blizu, ki jih spoštujem in jih imam rada. Z menihi, ki so nekoč tu živeli (morda uporabljam celico katerega od spodaj pokopanih), pa imam tudi precej skupnega: oddaljim se od vseh vsakdanjih navad, opravi in skrbi in se popolnoma posvetim tistemu, zaradi česar sem tu ... Zame je to zdaj sestavljanje predstave o petelinu, ki se sestavlja. Skupaj z njim in vsemi, ki pri tem sodelujejo, gremo buditi nov dan!

Igor: Zajčev Petelin se sestavi je do konca analogna lutkovna predstava. Lutke so pravzaprav preproste, pa kljub temu nadvse efektne; domišljena scena omogoča tekočo odrsko akcijo, celo svetloba služi predstavi bolj za podčrtavanje dogajanja kot njegovega ustvarjanja. Oživiljeni arhetipi, dejavna mitologija, specifična Zajčeva poetika, njegov

iskriv humor in njegova prvinska filozofija, izpeljana prav do etno občutenja, vse to mi je narekovalo tudi primerno zvočno podobo. Razmišljal sem takole: trije igralci so lahko pravzaprav zanimiv inštrumentalni trio! Z malo posebnim godalnim triom (violina, čelo in kontrabas) bi se lahko naslonil na našo ljudsko godčevsko tradicijo, saj besedilo in koncept predstave kar kličeta po takem pristopu. Za osnovo sem tako izbral rezijansko in koroško glasbeno temo, ju avtorsko predelal in poiskal njun skupni zvočni arhetip. Nekakšno temo z variacijami, ki bo predstavo povezovala, dramaturško napela in jo ritmično uredila. Obenem so tri godala tudi neizčrpen vir za vsemogoče zvočne efekte, ki lahko spremljajo dogajanje – kjer je to potrebno, smiselno in mogoče. Podpornih zvočil tako nisem niti potreboval, vokalni deli pa so se v nadaljevanju v uporabljeni zvočni material vključili kar sami.

Likovna podoba je delo priznanega in večkrat nagrajenega ilustratorja

Damijana Stepančiča.

Damijan pravi, da je po kitajskem horoskopu »sestavljen« petelin. Pri ustvarjanju osnutkov za scenografijo in lutke predstave je izhajal iz dela Daneta Zajca, saj je leta 2004 ilustriral njegove izbrane pesmi za otroke, ki so izšle pod naslovom Hiša sanja. Zajčeva poetika je Damijanu zelo blizu in ena ljubših. Likovni koncept za predstavo je tako logična posledica ilustracij pesniške zbirke, seveda prestavljen v trodimenzionalno obliko, z lutkarsko logiko, z mislijo na lutkovno tehnologijo in animacijo. Prvič se srečuje z lutkovno predstavo tako »zares«. Združil pa je arhetipe, ki so značilni za ljudsko izročilo. Uporabil je predvsem naravne materiale, tople, zemeljske barve, teksture in ornamente in tudi način izdelave lutk je blizu temu. Vsa predstava je, kot bi se dogajala na semnju.